

זרע שמשון

רבי שמשון חיים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:
תשלומי חן וחסד ושלמא רבא
מן שמיא ועיניכם תראנה בנים
ובני בנים כשתלי זיתים סביב
לשולחנכם, חכמים ונבונים
ובתים מלאים כל טוב, גם עושר
גם כבוד לא יסופו מזרעכם וכו',
בני חיי ומוזני טבי.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי אהיה לו
למליץ. וכי"ה הגה"ק רבי צדוק הכהן
מלובלין זצ"ל: הבטיח הגאון שיעשה
טובה לכל המושדלים והמסייעים
בהוצאת חיבוריו לאור, וכן היה באמת
שעשה טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורנשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אהיה למגן ולעזר גם אחר פטירתי
ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להגה"ק מקו"י גלוב עה"ת
עמוד רמ"ב) וכי"ה השם משמואל:
ובטח יהיה למליץ ישר
למיימנים בה

ילקוט סופר

רבי יוסף לייב ב"ר אליעזר
זוסמאן סופר זצ"ל
כתב בצוואתו למי שילמוד או יפרסם דבריו
אני אטיב עמוהם להמליץ טוב בעדם
לפני אל חי, ואם יבואו על קברי
יתפללו ויאמרו איה מומורי תהלים
ג"כ אשתחוה גם אני לפני שמוע
קול בכיות עמו ישראל ברחמים
ואצטרף תפילתי עמהם
לטוב להם כל הימים

לב העברי

רבי עקיבא יוסף
ב"ר יחיאל שלעזיג זצ"ל
כתב בצוואתו
בקשתי שטוחה שישתדלו
להדפיס ספרים שלי, ואני
תפילה להש"ת, צעק לבי אל ה'
בין בחיי בעוה"ז, ובעוה"ב אם
יהיה בכוחי, אקוה שלא להיות
כפוי טובה ח"ו, ובעולם האמת
אקוה כי לא יבושו בי תומכי.

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:
הג"ר שלום אייזן זצ"ל בעת
הספרו בשעת הלוייה הכריז:
נצטויתי מאת רבינו זצ"ל לפרסם,
שהבטיח שימליץ טוב לכל מי
שילמוד בספריו, וכן ימליץ טוב
לכל מי שיפיץ את חידושי תורתו.
(רבבות אפרים אורח ח"ב עמוד
רמ"ח, מלך ביפו פרק מ"ב).

אתוון דאורייתא

רבי יוסף
ב"ר יהודה ענגיל זצ"ל
העיד חתנו הגאון רבי יצחק
מנחם מארגענשטערן זצ"ל
בהספרו
רבינו בטרם עלה השמימה
הבטיח כל מי שייסייע בהדפסת
החיבורים שלו יהיה לו למליץ
ישר בעולם העליון

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אנשי הוורמאן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הנני מוסר מודעה שהחלטתי להתפלל
בלי נדר בכל יום על כל אלה שיעיינו
בספרי, ויגידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעוה"ז ובעוה"ב.
וכל הלומד בספרי יזכה ליר"ש,
והצלחה בכל טוב, בזה ובבא
וסגולה גדולה בבית לכל הדברים.

צדקת הצדיק

רבי צדוק
ב"ר יעקב רבינוביץ זצ"ל
אמר קודם פטירתו
שמבטיח כמו הבטחת בעל
מלא העומר שמי שידפיס
דבריו יהיה לו למליץ ישר

שערי זבול

רבי זבולון
ב"ר אברהם משה המבורגר זצ"ל
הבטיח כמה פעמים שיעשה
טובה וימליץ טוב למי שיעשה
טובה לנשמתו, וכך חרות על
מצבתו

מלליצי יין עשר

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב?
פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה?
פארוואס האב איך צער גידול בנים?
פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען?
פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

תירוץ

זייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, פלאצקע גאון, אבני נזר, ילקוט סופר, צדקת הצדיק, לב העברי, רבי יוסף ענגיל, רעננה רב,
און ר' יחזקאל אברמסקי, ר' זבולון המבורגר זצ"ל וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר
פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

לע"נ הרה"ק המקובל המלוב"ן ר' רפאל ב"ר אברהם ריס זי"ע

ניסוח המים. הטעם שמנסכים מים בחג, נראה שהואיל שאנו מקריבים בסוכות שבעים פרים כנגד שבעים אומות, לכן אנו מנסכים המים לומר כי מות ימותו כמים הניגרים ארצה. ומשום כך התורה רמזה התורה את מצות ניסוח המים בפסוק 'בוז יבזו לו', והרמז הוא בתיבת 'בוז' (ע' זוה"ק פנחס דף רנט). מפני שאז האומות מתגאים בשבעים פרים שהקריבו עבורם, ואנו רומזים להם שכמו שהתהום מתגאה בהמון גליו, אבל הוא נעצר ואינו יכול לעבור גבול החול. אף אנו בני ישראל כן, דאע"פ שיעברו עלינו מים הזידונים, עם כל זה יתקיים בנו הכתוב 'בוז יבזו לו', דהנה ידוע שכח קליפת האומות העולם מתגבר ע"י ג' ענינים הנרמזים באותיות שתיבת 'בוז': הענין הראשון הוא ע"י חורבן בית המקדש, בסוד 'ושפחה תירש גבירתה', והרי היו ב' חורבנין, וזה נרמז באות ב'. הענין השני הוא ע"י הגאות של עוה"ז שישאל נמשכין אחריהם, וזה שיתא יומין דחול, דשיתא אלפי שנין הוי עלמא, והעוה"ז הוא שייך לאומות העולם, וזה נרמז באות ו'. והענין השלישי הוא ע"י ז' שמות שיש ליצה"ר, שזה הנחש שיש לו ז' רישין, והם מחטיאים את האדם, וזה נרמז באות ז'. אולם אעפ"כ אנו בוטחים בה' שיצילנו מידם, ויתקיים הכתוב 'בוז יבזו לו'. (זרע שמשון אמור אות י"ג).

אתרוג שניקב כל שהוא פסול, עלתה בה חזית כשרה. הרמז הוא לאדם, דאם עבר עבירה חמורה, או דיש לו מחשבה רעה של עבודה זרה, שעושה פגם ונקב בנפשו, אז הוא פסול, וצריך תשובה גדולה. אבל אם עלתה בו חזית, שעשה איזו עבירה קלה, והם מיעוט על זכויותיו, עדיין הוא כשר. (זרע שמשון אמור אות י').

לע"נ הג"ר אהרן דוד ב"ר שמעון קופלינסקי זצ"ל יא"צ ט' תשרי

שני אתרוגין. כתבו התוס' (סוטה יח. ד"ה כתבה) וז"ל: גבי גט את נתן לה שני גיטין, אע"ג דכל חד הוא שלם הוא וספר אחד בפני עצמו, פסולין, ולא מיגרשא בתרויהו, משום [דכתיב "ספר", ולא] שנים או שלשה ספרים, כדאמרין בב"ק (דף מ). כופר אחד אמר רחמנא ולא שנים או שלשה כופרין, ובסוכה (דף לה.) לינקוט תרתי תלת, פרי אחד אמר רחמנא

ולא שנים או שלשה פירות, עכ"ל. מי שאומר שכשנותן שני גיטין לאשה, לא יתן לה שניהם בבת אחת, אלא זה אחר זה. וכתב בבית שמואל שם וז"ל: משום דכתיב "ספר" ולא שני ספרים כדכתבו התוס' וכו', עכ"ל. אבל בענייני דברי התוס' תמוהים, דמה מזיק מה שנתן לה שני גיטין, סו"ס באחד מהם מתגרשת והאחד כמו שאינו, כדאיתא בסנהדרין (דף פח:) דאי לולב אין צריך אגד, האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי, וכן בציצית פירש"י (שם ד"ה האי). דכיון דלא נקשר אינו חיבור עם השאר וכו' והנשאר כמי שאינו, אלמא שיוצא ידי המצוה אפילו אם הוסיף.

והדמיון שהביא בתוס' מכופר, התם אמרינן שפיר כופר אחד אמר רחמנא ולא שני כופרים, דלא מסתבר ליתן יותר מכופר אחד וכו', שלא ידווחו יורשי הנהרג בכך. וגם מה שהביא מדאמרין גבי אתרוג פרי אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה פירות, לא דמי, דהתם אמרינן מסתמא אין חיוב המצוה בשני פירות דוקא, אבל אם נטל שני אתרוגים י"ל דמ"מ יוצא באחד מהם, והשני כמי שאינו, והרי מה"ת יוצאין בהם אחד (לר' ישמעאל סוכה לד:), ומ"מ נוטלין ג' הדסים, וכ"כ התוס' (ר"ה כח: ד"ה ומנא), דמה שמוסיף מין אחד לא עבר בבל תוסיף. וכ"כ הרא"ש (פ"ג סוכה סימן י"ד) בהדיא דיוצא אם נטל שני אתרוגין, וכל שכן בשני גיטין אפי' שניהם כשרים מתגרשת באחד מהם והשני כאילו אינו. (גט מקושר אות נ"ב ס"ק ב').

לע"נ הג"ר דוב אבן הכהן רפפורט ב"ר ישראל זצ"ל אב"ד קוצק יא"צ כ"ב תשרי

סוכה שלא נאסרה בהנאה אם כשרה. אמרו בסוכה (דף ט:). מניין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה, ת"ל חג

תולדות בעל החזון יחזקאל זי"ע

היה רגיל לשאול את המבקרים אצלו בחוה"מ סוכות: מה אתם מכוונים בנענועים של הלולב? ואמר: אני מכוון ב'הודו' שאני מודה להקב"ה על חסדיו המרובים לאחינו בני ישראל הנמצאים במזרח ובמערב בצפון ודרום. וב'אנא' אני מבקש מהקב"ה שיושיע ויצליח את דרכם של בניו היהודים במזרח ובמערב וכדומה.

אמונתו המוחלטת בתורה כיסוד לאמונה וכיסוד הקיום כולו, התבטאה בדבריו לא אחת, ביחוד הרגעים בהם זכו תלמידי הישיבה לשהות במחיצתו, הסביר בדרך דרש את הפסוק 'מקולות מים רבים אדירים משברי ים', מהו הקול שמשמיעים המים בנהמתם האדירה, ומה קוראים ברעם מחריש משברי הים האדירים: 'אדיר במרום ה' ואולם 'עדותיך' - לימוד התורה הקדושה, 'נאמנו מאוד', הלימוד בה וההתעמקות בסודותיה, משמיעה אמונה עמוקה יותר מן הבריאה הגדולה ורבת הכח.

פרופסור אחד מאוניברסיטת בר אילן, דגל ולימד 'ביקורת המקרא', וקמה סערה נגדו גם בחוגי המזרחי. סיפר מרן הגר"י זצוק"ל, שאחד מראשי הישיבות בא אליו בהצעה להשתתף במחאה כנגד אותו פרופסור, וענה לו מרן הגר"י שלדעתו אין אנו צריכים להשתתף במחאה זו, כי ע"י ההתקפה נגד אותו פרופסור, נותנים אנו הכשר לאוניברסיטה זו באומרו כאילו רק זהו החיסרון באוניברסיטה זו, והרי באמת הרי היא כולה טריפה בלבוש דתי כביכול.

יש וכ"כ המחבר (אבה"ע סי' קכ"ט סי"ט) וז"ל: יש מי שאומר שכשנותן שני גיטין לאשה, לא יתן לה שניהם בבת אחת, אלא זה אחר

'שמן המאור'

להגה"ק רבי מנחם מנדל אפרים פישל ב"ר דוד טרייבר זצ"ל, המגיד מסאמבור
תלמידו של הר"ק ר' מאיר מפרמישלאן ורבי צבי הירש מדזיטשוב זי"ע

כתב בהקדמת ספרו

וכל מי שילמוד בספר הזה בכלל אחינו בני ישראל, יפתח להם ארובות השמים ברכה עד בלי די מפתח הפרנסה והצלחה ורחמים וחיים ושלום ממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים וכו'. והשי"ת יעזור לכל מי שיעיין בזה הספר, יזכה לזכך לבבו, ויזדככו כל אבריו, ויהיו כולם אהובים וכולם ברורים לעשות רצון בוראם, ויזכה לשתי שולחנות כשורה, בהצלחה וטובה חיים ושמחה בתפארה, ויגבה מזלו למעלה בגזירת הבורא, ויזהר כזוהר הרקיע כשמש ברה

אמרתי אעלה בתמר. תיבת 'אעלה' ר"ת 'אתרוג ע'רבה ל'ולב ה'דס', וזהו הכלי זיין שלנו, כדאיתא בזוה"ק, ובזה הכלי זיין ינצחו ישראל את כל האומות. וזהו 'ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו', דתיבת 'לשפוט את הר' עשיו' הוא ר"ת 'ל'ולב אתרוג ה'דס ע'רבה', לכן 'ערבה' מרומז בעשיו, כי אין בו לא טעם ולא ריח, ולכן 'ערבה' ר"ת 'ברחמיך ה'רבים ר'חם ע'לינו', שירחם עלינו ויצילנו מיד עשיו, וה'שיב לב אבות על בנים, ר"ת הדס לולב אתרוג ערבה, ומרומז ג"כ הד' מינים מאני קרבא דידן.

והדמיון שהביא בתוס' מכופר, התם אמרינן שפיר כופר אחד אמר רחמנא ולא שני כופרים, דלא מסתבר ליתן יותר מכופר אחד וכו', שלא ידווחו יורשי הנהרג בכך. וגם מה שהביא מדאמרין גבי אתרוג פרי אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה פירות, לא דמי, דהתם אמרינן מסתמא אין חיוב המצוה בשני פירות דוקא, אבל אם נטל שני אתרוגים י"ל דמ"מ יוצא באחד מהם, והשני כמי שאינו, והרי מה"ת יוצאין בהם אחד (לר' ישמעאל סוכה לד:), ומ"מ נוטלין ג' הדסים, וכ"כ התוס' (ר"ה כח: ד"ה ומנא), דמה שמוסיף מין אחד לא עבר בבל תוסיף. וכ"כ הרא"ש (פ"ג סוכה סימן י"ד) בהדיא דיוצא אם נטל שני אתרוגין, וכל שכן בשני גיטין אפי' שניהם כשרים מתגרשת באחד מהם והשני כאילו אינו. (גט מקושר אות נ"ב ס"ק ב').

כ' תשרי יומא דהילולא של בעל הפלא יועץ רבי אליעזר ב"ר יצחק פאפו זי"ע

הבטיח:

'ממי שאקבל ממנו טובה, אשתדל לשלם לו במיטבא, ולבקש רחמים עליו'

מנהגן של ישראל תורה שעושים חתני תורה בשמחת התורה, וזמן שמחה הוא לכל ישראל, ישמח ישראל בעושייו שמחה של מצוה לגומרה של תורה, וכן המרבה לשמוח ובפרט בעת שעושים השבע הקפות, מנהג חסידים ואנשי מעשה לפזז ולכרכר לפני הספרים בשירות ותשבחות ושמחות וגיל, והיא סגולה נפלאה לזכות לו ולזרעו לכתרה של תורה. ומנהג החתנים להרבות קצת בסעודה ולשמוח עם אחוזת מריעיו שמחה של מצוה, ובדאי מצוה רבה היא, וצריכים מנהיגי הקהילות לתקן תקנות למעט בהוצאות כדי שלא יברח, ויוכל כל אדם עשות, כי ראוי לכל אדם לעשות גם את זאת פעם אחת בחייו, אך אלו דברים שאין להם שיעור שלא יאמרו מצוה בעבירה, ובמקום גילה שם תהא רעדה, וחס להו לזרעא דישאל ביום שמחת התורה לעבור על התורה ח"ו, רק ישמח ישראל בעושייו על פי התורה במדה ובמשורה, ובזה יזכו לכתר תורה ולראות בבנין בית הבחירה שיבנה בב"א. (פלא יועץ ערך חתן).

הסוכות שבעת ימים לה' וכו', כשם שחל שם שמים על החגיגה, כך חל שם שמים על הסוכה, מה חג לה' אף סוכה לה'. והביא האבני נזר (או"ח סי' תנ"ט) חידושו של בעל החלקת יואב, דאין אדם יוצא בסוכה כזו שמפני סבות שונות לא נתקדשה בקדושת סוכה ולא נאסרה בהנאה. דמה שהסוכה נאסרה בהנאה, הוא תנאי בדיני סוכה, שאם לא נאסרה בהנאה - פסולה, דאין זה רק דין צדדי דסוכה אסורה בהנאה.

אבל האבני"ז הוכיח דזה אינו, דמה שנאסרה בהנאה הוא דין צדדי, ואינו מעכב בהכשרה של הסוכה, וז"ל: מה שכתבת שאינו יוצא אלא אם כן נתקדשה הסוכה, [זה אינו], דהרי הרי"ף והרמב"ן כתבו (ביצה ל:) דמהני תנאי ד'איני בודל מעצי סוכה' [ולא נאסרה הסוכה בהנאה, הרי להדיא דאין זה מעכב בהכשרה של הסוכה]. ורש"י כתב שם דלא מהני [תנאי ד'איני בודל מעצי סוכה'] משום דעל כרחו הוא בודל מהם משום איסור סתירת אוהל. הרי דאם לאו איסור סתירת אוהל, היה מהני תנאי, הרי דיוצא ידי סוכה אף שאינו מתקדש.

וכן מוכח מדאיצטריך קרא למפסל סכך גזול (סוכה ט:), ותיפוק ליה [דהסוכה פסול משום] דאינו נאסר בהנאה, דהרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ובמה דקנאה באיסור, לא חשיב שלו לענין שיוכל לאסרה, כמבואר בתוס' (חולין מ:). [ואע"ג דאדם שעשה מעשה בגוף הדבר של חבירו, אז יכול לאסור אף דבר שאינו שלו (חולין מא:), אבל כאן שסיכך הסוכה בסכך גזול, אינו חשיב מעשה, כי] העשיה [של הסיכך] לא חשיב מעשה לאוסרה מן התורה, כיון שאין שינוי בהסכך, כמו שכתבו התוס' (שם מא:). בכלים שמשמש דלא חשיב מעשה מן התורה, כיון שלא עשה בהם שינוי, וכן הסיכך לא חשיב שינוי כמו שכתבו התוס' (סוכה יג:). דמה שמניח ע"ג סוכה לא חשיב שינוי מעשה. ואין לומר בשעשה בהם שינוי קודם, דאם כן היה קונה בשינוי ולא מפסיל משום גזול.

וכן מוכח ממסכת ברשות הרבים דפסול לר' אליעזר משום סוכה שאולה או גזולה (סוכה לא:), והרי קרקע הסוכה נמי קרי סוכה ונאסרת גם כן. ולפי סברת כבודו דאם לא יאסר לא יצא ידי חובתו,

על המספר. אבל גבי אתרוג ולולב [ליכא דין במספר - דיש ליטול אתרוג ולולב אחד, רק המצוה הוא ליקח אתרוג ולולב, וממילא אין צריך ליטול רק אתרוג ולולב אחד, דהא ליכא מצוה ליקח יותר, לכן] לא שייך על זה בל תוסיף [אם הוסיף במספר ולקח שני אתרוגים, דליכא דין של מספר - שנאמר דהוסיף על המספר], אלא אם הוסיף מין אחר [עובר על "בל תוסיף" כיון דהוסיף במין]. בוכ"כ בשו"ת עונג יוט"ו או"ח סי' ה' בהג"ה, ובדברי מלכאל (ח"ה סי' ד').

א אבל בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן תס"ח) כתב, דאם הוסיף שני אתרוגין או שני לולבין יש בו משום בל תוסיף. ובצפת פנחנ (פ"ז סוכה ה"ז) כתב דזה תליא אם קפידת התורה הוא ליקח אתרוג, או אתרוג אחד, וז"ל: נראה דגבי לולב ואתרוג אם נטל שנים לא שייך בל תוסיף, דרק גבי דבר דשייך בו ב' דברים, דהיינו שיש מצוה ליטול זה המין, וגם [יש מצוה ליטול דוקא] מספר מסוים מזה המין, אז שייך בל תוסיף [בין אם הוסיף מין אחר משום דהוסיף על המין, ובין] אם הוסיף עליו מאותו המין, דהא הוסיף

כ"ג תשרי שמחת תורה
יומא דהילולא של הגה"צ רבי בנימין ב"ר לוי חזקוני זצ"ל בעל 'אמרות
טהורות'

אם לא עכשיו אימתי? עכשיו הזמן לזכות לברכתו והבטחתו

**"ואני מברך בברכה המשולשת בני חיי ומזוני לכל
הלומד בספרי זה אפילו פעם אחת בשבוע, בך ה'
חילו להיות מוצלח בנכסיו בזכות הרבנים הנזכרים
פה, יאריך ימים ושנים ביראת ה', וכל ימיו יהיה
דשן ורענן וינצל מכל צרה וצוקה!"**

'אמרות טהורות' להג"ר בנימין ב"ר לוי חזקוני זצ"ל מג'רבה
כתב בהקדמת ספרו, וז"ל:

**"הני מברך בברכה המשולשת בני חיי ומזוני לכל הלומד בספרי זה אפילו
פעם אחת בשבוע, בך ה' חילו להיות מוצלח בנכסיו בזכות הרבנים הנזכרים
פה, יאריך ימים ושנים ביראת ה', וכל ימיו יהיה דשן ורענן וינצל מכל צרה
וצוקה, אמן כן יהי רצון".**

שמח זבולון בצאתך וישכר באהלך. ב' במסורה, הכא, ואידך 'ואל תשכן באהלך
עולה'. ובירך יעקב פירש, שהמסורה באה לרמוז שיזהר האדם כשיחזיק ביד לומד
תורה שילמוד בביתו, שישם עין פקוחה שלא יתחד אותו הלומד עם אשתו בבית,
וזהו 'ואל תשכן באהלך עולה', ע"ש. ולפי דרכו יש לרמוז ד'אל תשכן באהלך
עולה' ר"ת 'תובע', שיזהר שלא יבא הלומד להיות תובע אשתו לעבירה ח"ו.
ולענ"ד נראה לפרש המסורה לפי מה שאמרו רז"ל שהצדקה והחזקת ידי לומדי
תורה וכל המצות הנעשות מממונו של אדם, צריכים להיות ממנו של היתר דוקא,
ולא ממנו הבא מגזל ועושה ועול ומרמה, וזהו 'שמח זבולון', כשישכר באהלך
שאתה מחזיק בידו, כי בצל החכמה בצל הכסף, רק בזאת צריך אתה להזהר ד'אל
תשכן באהלך עולה', שהממונו הבא לידך מצד איסור שיהיה אל תשיכנהו באהלך,
כלומר התרחק מזה, ועי"ז 'שמח זבולון בצאתך'.

קח לך סניגור

מתכוננים אנו להוציא לאור עולם ספר
'הגדרות רבי צדוק על התורה'
(עניני הלכה)

**אם לא עכשיו אימתי?
עכשיו הזמן לזכות לברכתו והבטחתו!
"אהיה מליץ יושר למי שידפיס דברי!"**

מי שרוצה להנציח שמו בהספר יתקשר למערכת
gilyonmy@gmail.com 732-510-0560

לר' יהודה חל פסול על הקרקע אם
הוא עראי, ועדיף מדפנות דאינו עצם
הסוכה ולכן כשר גם עראי.

דהנה בנוגע דפנות הסוכה חקרו
האחרונים, האם רק הסכך נחשב
לחפצא של הסוכה, ורק דינא דהסכך
לא מתכשרא בלי הדפנות, וא"כ אין
הדפנות חלק מעצם הסוכה. או דלמא
הסכך והדפנות ביחד הם החפצא
הסוכה. ובחידושי רבנו חיים הלוי (פ"ו)
מהלכות סוכה ה"ט"ו נקט בפשיטות
דרכ הסכך נחשב חפצא של הסוכה.
וז"ל: ודאי דהסכך הוא דמיחשב
עיקר הסוכה וכו' דגוף החפצא של
הסוכה זה רק הסכך ולא הדפנות
וכו', רק בלא דפנות לא מתכשרא,
עכ"ל. וכן נקט בבכורי יעקב (סימן
תרל"ז ס"ק י"א), וכתב, דדפנות
גזולות פסולות רק משום 'מצוה
הבאה בעבירה' ולא משום גזול.

והנה בסוכה (דף ט.) ילפינו דעצי
הסוכה אסורין להשתמש בו כל
שבעה, משום דחל שם שמים על
הסוכה. והרמב"ם (פ"ו ה"ט"ו) פסק
דחל שם שמים גם על דפנות הסוכה
ולא רק על הסכך, ולכן גם עצי
הדפנות אסורים. אבל הרא"ש (פ"א
אות י"ג) סובר דרק על הסכך חל שם
שמים ולא על הדפנות, ולכן עצי
הדפנות מותרים.

ובפשיטות נראה דמחלקותם הוא,
דדעת הרמב"ם דהסכך והדפנות ביחד
הם החפצא של סוכה, הלכך סובר דחל
שם שמים גם על הדפנות. והרא"ש
סובר דעיקר הסוכה הוא הסכך,
והדפנות רק מכשירות הסכך, לכן חל
שם שמים רק על הסכך.

אבל הגר"ח (שם) ביאר דגם הרמב"ם
סובר דהחפצא של הסוכה הוא הסכך,
והדפנות רק מכשירות הסכך, ולכן כל
פסולי הסוכה הוא רק בסכך ולא
בדפנות. אבל הדין דחל שם שמים על
הסוכה, אינו תלוי בחפצא של הסוכה,
דליכא דין דחל שם שמים על החפצא
של הסוכה, רק הדין הוא דבכל דבר

דמקיים בו מצות סוכה - חל שם שמים עליו, דהמצוה שבה גורם שיחול עליו שם
שמים, וכיון דבלי הדפנות לא מתכשרא הסוכה, ממילא גם הדפנות נכללו במצות
הסוכה אע"ג דאינם החפצא של הסוכה, ולהכי נאסרין, עכ"ל.

ולפי האבני נזר נמצא, דבין הסכך ובין הקרקע הם עיקר הסוכה, ואילו הדפנות באו
רק להכשיר הסכך, ולכן כיון דהדפנות באו רק להכשיר הסכך ואינו מעצם הסוכה,
לכן כשר לר' יהודה גם דפנות עראי, אבל הקרקע דזה מעצם הסוכה צריך להיות
קבע, וגם נאסר בהנאה.

אבל הגר"ח (רשימות שיעורים סוכה עמוד ו') סובר, דרק בדפנות הסוכה אפשר
לומר דזה חלק מעצם הסוכה, או דבאו להכשיר הסכך, אבל קרקע הסוכה אינו

א"כ אמאי כשר לרבנן, הא אינו יכול
לאסור של רבים, כדאיתא בעבודה
זרה (דף נט.) 'מים של רבים אינם
נאסרים'.

וראיה דקרקע הסוכה נמי קרי סוכה,
הוא מסוכה על גבי סוכה, דאם אין
קרקע עליונה יכולה לקבל כרים
וכסתות אלא ע"י הדחק, אז הסוכה
עליונה פסולה לר' יהודה, כיון דדירת
קבע בעינן, ע"י ר"ן ריש סוכה [שכתב
וז"ל: ר' יהודה סבר שכיון שאינה
יכולה לקבל אלא ע"י הדחק העליונה
פסולה וכו', אלא דירת קבע בעינן
ומשום הכי מיפסלה עליונה כיון
שאינה יכולה לקבל אלא ע"י הדחק,
עכ"ל]. ואי קרקע סוכה לא חשיב
סוכה, א"כ יהיה דינו כמו דפנות דלא
בעינן בהו קבע לר' יהודה (סוכה כא:).
אלא ודאי קרקע סוכה חשיבא סוכה,
[ולכן התנאי של 'דירת קבע' הוא גם
בקרקע הסוכה], עכ"ל.

וכ"כ האבני נזר ביו"ד (סי' שס"ג אות
ב), וז"ל: המקדש עיקרו הוא קרקע
המקדש, וראיה לזה הוא ממה
שמקריבין אע"פ שאין בית (מגילה י:).
וכן סוכה - חמור קרקע הסוכה
מדפנותיה, דדפנות הסוכה אינם
פסולים עראי לר' יהודה (כדאיתא
בסוכה כא:). ואילו קרקעות הסוכה
פסול עראי לר' יהודה (כמבואר שם

דף י', וכמו שביאר הר"ן שם). אלא
דקרקעות הסוכה הוא עצם הסוכה, עכ"ל.
והנה לכאורה יש ראייה ברורה דקרקע
הסוכה הוא חלק מהסוכה, דהרי אמרו
(סוכה לא.) גבי מסכך ברשות הרבים 'אי
קרקע נגזלת, סוכה גזולה היא'. הרי
להדיא דהפסול של סוכה גזולה אינו
דוקא אם הסכך או הדפנות בא מגזל, אלא
אפי' אם הקרקע לבד גזולה, חשיב סוכה
גזולה, ועל כרחך משום דקרקע הסוכה
הוא חלק מהסוכה.

ונראה דהטעם שלא הביא האבני נזר
ראיה זו, הוא משום דיש לפרש דאין
כוונת הגמ' דזה סוכה גזולה מצד
הקרקע, אלא יש לומר דכוונת הגמ' הוא

מצד הסכך, וכמו שכתב שם בהגהות הגר"מ הורוויץ, דבאמת ליכא פסול במה
שהקרקע גזולה, דכל פסולי סוכה הם בסכך בלבד, והא דאם קרקע נגזלת הסוכה
פסולה, הוא רק משום שכיון שגזל את הקרקע וקנאה, הרי ממילא נקנה לו גם
הסכך, ונמצא הסכך גזול, ומשום פסול הסכך הסוכה פסולה.

ולכן הביא האבני נזר ראייה אחרת, דאפילו אם נימא דכוונת הגמ' הוא מצד הסכך,
אבל כיון דהקרקע הוא חלק מהסוכה וחל עליו קדושת סוכה ונאסרת בהנאה, א"כ
איך יחול האיסור על קרקע של רשות הרבים.

והנה יש לבאר מה שכתב האבני נזר דלא רק דחל שם 'גזול' על קרקע הסוכה, אלא
גם חל שם שמים על הקרקע ואסור בהנאה, כיון דקרקע הוא עצם הסוכה, ולכן

מדברים הראויים לסכך בהם, ע"ש. ולפי דברי החלקת יואב נמצא, דמחלקות ר"א וחכמים היא בחלקי
הסוכה, שלחכמים רק הסכך נחשב חפצא של הסוכה, ואילו עצי הסכך והקרקע כולם מכלל הסוכה.
ועיקר סברא זו כבר מצאנו בפרי מגדים (משבצות זהב סימן תרמ"ג אות ד', בסדר הכשר סוכה
לכתחילה) שכתב: ראוי לא לעשות את קרקע הסוכה מקרקע עולם, אלא לרצפה דפים דפים זכר לעני
הכבוד, עכ"ל. וכוונתו לסברת החלקת יואב שעניי הכבוד הקיפו את ישראל מכל השנה צדדים, וזכר
להם צריך לבנות לסוכה גם קרקע.

וגכמו שכתב שם בכפות תמרים, ובמנ"ח מ' שכ"ה אות י'. וכ"כ בחידושי הגר"ח בענין עצי סוכה.
דוכן נקט גם בחלקת יואב (א"ח סימן כ"ז), דלחכמים ליכא שום פסול בקרקע, ואף גזול אין פסול בה,
והא דאם קרקע נגזלת הסוכה פסולה, הוא משום דאגב הקרקע נגזל גם הסכך. וחידוש עוד, שטעמו
של ר' אליעזר לפסול, הוא משום דר"א סובר שסוכה היא זכר לעניי הכבוד, וכשם דעניי הכבוד הקיפו
את ישראל משה צדדים ואף מלמטה, כך גם הסוכה צריכה שתהיה מדברים הכשרים לסכך מכל
ששה צדדים. ולפי"ז לר"א כל פסולי הסכך נוהגים בדפנות ובקרקע, ולכן גזול פוסל גם בקרקע. ולדידיה
אה"נ אי אפשר לעשות קרקעית הסוכה מקרקע עולם, אלא לעולם צריכים לבנות קרקע הסוכה

סגולות יקרות מהרה"ק רבי אליהו ב"ר שלמה גוטמאכר זי"ע יא"צ כ"ד תשרי

סגולה לקבלת התפילה: בספרו (ריש מסכת תענית) כתב, שהסיבה שאין האדם נענה בתפלתו, הוא בגלל המקטריגים שאינם מניחים תפלתו לעלות למעלה. והעצה לזה, שבעת שהוא זקוק לרפואה וכדומה, ילמוד איזה ענין בתורה העוסק בענין רפואה, ובשעה שלומד הרי שכינה שורה כנגדו, לכן יכין אז במחשבתו באמצע לימודו בקשתו לה' ויושע, כי אין המקטריגים תופסים מחשבות בני אדם ואינם יודעים כי בשעת לימודו הוא עוסק בתפלה, לכן יעלה תפלתו לה' בלי מקטריגים.

וז"ל: ברור אצלי אף בלי שום ראייה, רק מצד הסברה, דיש להתחכם שתתקבל התפילה ולהעמיס בשעת הלימוד מבוקשו בתוך תיבת הלימוד אשר מוציא מפיו, ויותר אם העמים [תפלתו] בלשון הקרא אשר הועמד הדרש עליו

סגולה להפוך מזלו לטובה: ללמוד בספרו 'צפנת פענח' מאמר י"ד, ולכוין בתפילת מעריב בתיבות 'ומסדר את הכוכבים במשמרותיהם ברקיע כרצונו'. (הבאנו המאמר בגליונות 'מליצי יושר' שנת תשפ"ג עם ביאורים והערות).

סגולה להינצל משונא: ללמוד בספרו 'צפנת פענח' מאמר א', ולכוין כוונות האמור שם. (הבאנו המאמר בגליונות 'מליצי יושר' שנת תשפ"ג, עם ביאורים והערות).

סגולה לישועה: ללמוד מסכת קנים עם פירוש הרע"ב ותוס' יו"ט, ופירוש 'קן מפורשת' מבנו הגר"צבי הירש זצ"ל, ואח"כ יעמוד ויאמר: אתה ה', חביבין ישראל לפניך, וחביבה יתירה נודעת להם שנקראו לך בנים, וזה הוא במה שבראת בין הריבוי מיני עופות הכשרים, שהם יותר מטמאים, רק תורים ויונים ביתיים להביא קרבן לפניך מהם, ואנחנו דומים במידתנו להם, עשה עמי חסד כרחם אב על בנו' ויפרט בקשתו, שיהיה נענה, ואם לא יבוא ישועה, יעשה כן עד ג' ימים, בכל יום פעם אחד'.

להינצל ממגפה: ז"ל (יריעות שלמה): בעזה"י רואים אנחנו כי הצליח ה' ב"ה אותנו, והסיר החולי מעירינו בימים האלו, ובפרט כי משבת קדש פרשת וירא, אשר קראנו בבהכ"ס ובבהמ"ד הסדר כולה שמדבר מהצלות ותפילות אברהם אבינו ועקידה בעמידת השומעים, והארון הקודש נשאר פתוח מן ההוצאה ועד ההכנסה, ואף הנשים היו עומדות ביראת ה', ועל כלם בא ישועה, שהוקל החולי. 'ולדעתי יש בזה סגולה גדולה לעשות כן בשעת המגיפה ר"ל, [והיינו לקרות בתורה פרשת וירא] אף שאינה בשבוע של פרשת וירא, ואמנם יהיה במעמד אנשים ונשים וטף בעמידה באימה ובריאה'.

עליו, וכתב דגם בכיסוי יכול לכבד לאחר לפרקים, דשלוחו של אדם כמותו, יעו"ש שהאר"ק להביא ראיות דלא כהש"ך בין במילה ובין בכיסוי.

ולפי ענ"ד יש להשיב על ראיותיו, שכתב להביא ראיה דרשאי לעשות שליח לאחר, ממזוזה דחובת גברא הוא, ואפ"ה אמר ליה ריש גלותא לרב נחמן (במנחות ל"ג) 'קבע לי מזוזה'. וכן בתרומה דמצוה דיליה הוא, ואפ"ה רשאי להרשות לאחר לתרום, ומהתם ילפינן שליחות בכל מקום (כדאיאת בקדושין מ"א). וכן מכהן שבה ומקריב קרבנותיו כדילפינן (בב"ק קט): מקרא ד'ובא בכל אות נפשו ושרת', ואפ"ה רשאי להרשות לכהן אחר להקריב משום דשלוחו של אדם כמותו. והכי נמי רשאי האב לעשות שליח למול, אלה תוכן דבריו.

נראה מדעתו דכל המצות שוין בזה דרשאי לעשות שליח בשבילו. ולבבי לא כן ידמה, דהגע עצמך: הרי שאמר

לשלוחו צא והנח תפילין ושב בסוכה ואכול מצה בשבילי, היתכן דנימא ששלוחו של אדם כמותו, וכיון שהשליח עשה הוי כאילו משלחו פעל ועשה זה. וכמו בקביעת מזוזה ואינר [ציורים] דזכר, ואיה מקום לתורה, ומצות מה תלה עליהם, יתאספו כל קהל עם ישראל ויעשו אחד שליח בשבילם לכל מצות ה' אשר תעשינה ותפג תורה. אבל הדבר ברור כי בגוף ויסוד המצוה המוטלת על איש פרטי, לא יתכן לאיש אחר לעשותו בשביל זה, שהרי התורה הטילה על איש פרטי זה לא על אחר, רק שבמסבבים (-דבר שהוא אמצעי) למצוה, בזה יתכן לאדם לעשות שליח לטרוח בשבילו.

כיצד: התורה צותה לאכול מצה, וזה אחר שיהיה לו חטין משומרים מחשש חימוץ ויהיה נאפה בלי שום חימוץ, זה יהיה נאכל בפסח. הנה גוף המצוה [הוא] 'אכילת מצה', אלא שזה לא יתכן אלא א"כ יוקדם לו תנאים אלו שתהיה החטה משומרת

וכו'. והנה הגם דזה הוא חובת גברא האוכל מצה, דודאי לא נחייב לאיש זר לטרוח עבורו, וגם מצוה בו לטרוח עבור המצוה יותר מבשלוחו. מ"מ אם ימצא מי שיטריח עבורו, רשאי לשויה שליח, כיון דאין זה גוף המצוה, שהרי עיקר המצוה הוא האכילה בלבד, אלא שזה מסבב למצוה.

וככה בתפילין, המצוה הוא שיינח תפילין על זרועו ועל הראש, וזו לא יוכל לעשות ע"י שליח, דהתורה חייבה אותו. אולם הנה לשיהיה התפילין מונחים, צריך לכתוב מקודם ולתקנם, ואח"כ לקשור על היד ככתוב 'וכתבתם' 'וקשרתם'. וזו הגם דודאי החיוב הוא רק על המניח שיכתוב ויקשור, ועדיף דמצוה בו יותר מבשלוחו, מ"מ רשאי הוא למנות שליח שיכתוב תפילין עבורו ושיקשרם, אבל דוקא על זה, דגוף המצוה אי אפשר לעשות ע"י שליח. [שוב מצאתי בתוס' רי"ד פ"ב דקדושין שהביא יש מקשים בכל המצות יועיל שליח. ותירץ ג"כ כעין מה שכתבתי ונהנתי מאוד. ועיין בקצות החושן סימן קפ"ב סעיף א' מה שכתב עליו ותירץ בדרך אחר ע"ש].

וככה גם הוא מעניינים שזכר הרב במזוזה ובתרומה ובקרבנות, שעיקר המצוה שזה הקרבן יהיה נקרב, ושזו הבית תהיה קבועה במזוזה, ואולם לא יתכן זה

חלק מהחפצא של הסוכה, דבסוכה ליכא דין קרקע כלל, וגם אינו מכשיר הסכך, ולכן לא חלה על הקרקע שם שמים, ואינו נאסר בהנאה, עכ"ד.

והנה לפי דברי האבני נזר דהקרקע הוא עצם הסוכה, מובן מדוע חל פסול 'גזול' על הקרקע, אבל לפי הגר"ח דהקרקע אינו חלק מעצם הסוכה, א"כ קשה מדוע בנוגע הפסול של סוכה גזולה, כדמשמע מפשטות לשון הגמ' (סוכה לא). גבי מסכך ברשות הרבים 'אי קרקע גזולת, סוכה גזולה היא'. והלא הקרקע אינו החפצא של הסוכה, וגם אינו מכשיר הסוכה כמו הדפנות, ולכן לא חלה על הקרקע שם שמים, ומדוע בנוגע הפסול של 'גזול', אמרין דחל גם על הקרקע.

ותירץ הגר"ח (סנטסיל, בענין עצי סוכה) והחזון יחזקאל (סוכה פ"א ה"ב), דיש שני סוגי פסולים: (א) פסולי חפצא, כגון סכך שאינו מגידולי קרקע, ודבר המקבל טומאה. (ב) פסול בקיום הגברא, דליכא פסול בגוף הסכך, רק אי אפשר לקיים בו המצוה, וכמו היושב בסוכה כשרה, אך יש לו היפך כוונה, דליכא פסול בגוף הסוכה, רק דאין לו קיום המצוה.

והנה פסולי חפצא, ליכא אלא בהסכך,

כיון דרק הסכך הוא החפצא של הסוכה, ולא בדפנות, כיון דאינם באים אלא להכשיר את הסכך, אבל אינם עצם החפצא של הסוכה. ובנוגע איסור הנאה, נחלקו הרמב"ם והרא"ש אם גם הדפנות שבאים להכשיר את הסכך, חל עליו שם שמים, או לא. ברם פסול של 'גזול' אינו פסול בגוף החפצא של הסוכה, אלא זה עיכוב בקיום המצוה של הגברא. ובזה הדין דכיון דאי אפשר לקיים במציאות מצות סוכה בלי הקרקע, לכן אע"ג דאין הקרקע חלק מהחפצא של הסוכה, וגם אינו בא להכשיר הסוכה, אבל כיון דבמציאות לא שייך קיום המצוה בלי הקרקע הגזולה, לכן חל על זה פסול של 'גזול' המעכב קיום המצוה של הגברא.

לע"נ הגר"י יעקב ישראל ב"ר מרדכי בן ציון קארפ זצ"ל מבאסטאן יא"צ ט' תשרי

שליחות במילה ומצוה שבגופו, וחטיבת עצים לסוכה. כתב הרמב"ם (פ"א הלכות ת"ת ה"ג), וז"ל: וחייב לשכור מלמד לבנו ללמדו, ואינו חייב ללמד בן חבירו אלא בחנם, מי שלא למדו אביו, חייב ללמד את עצמו כשיכיר וכו', עכ"ל. והנה מה שכתב הרמב"ם 'וחייב לשכור מלמד', היינו כשהאב אין יכול ללמוד עמו בעצמו, אז ישכיר לו מלמד. אבל כשהאב יכול ללמוד עמו בעצמו, יש לחקור אם רשאי ליתן לבן ליד אחר ללמדו.

והנה בקדושין (דף כט). תנן: האב חייב לבנו למולו ולפדותו וללמדו תורה. ובענין למולו, כתב הש"ך (חו"מ סי' שפ"ב) דמי שהוא מוהל, אינו רשאי ליתן לאחר בנו למולו, דומיא דכיסוי הדם דמי ששפך הוא יססה, ואותם האנשים המכבדים לאחר למול בניהם אף שהם בעצמם מוהלים, הם מבטלים מצוה גדולה דמילה, ויש לבי"ד לבטל זה, ע"ש היטב.

ואם כנים דבריו, גם כה משפטו ללמדו ספר, דאם הוא בעצמו יודע ספר, אינו רשאי לכבד לאחר ללמדו, דמבטל מצות 'ושננתם לבניך' כבמילה. אלא דראיתי להתבואות שור (יו"ד סימן כ"ח ס"ק י"ד) שהאר"ק להשיב על הש"ך בזה, וגם בגוף דמיונו לכיסוי נחלק

הרה"ק בעל מגן אברהם מטריסק זי"ע, כתב בהקדמת הספר למי שילמוד ספרו
'מגן יהיה לכל ההוגים בו'

אלא כשיקדם להם אדם המרים והמקריב והקובע, והחובה מוטלת בודאי אך על הבעל הבית או בעל הקרבן או השדה, כי מי יטרח בלעדיו. אבל בודאי אם ימצא מי שיטרח בלעדיו, רשאי הוא, שהרי אילו היה במציאות שיהיה קרבן נשחט ונזרק וכל מלאכות העבודה מבלעדי אדם, וכן שתהיה הבית קבועה במזוזה בלתי מי שיקבע, וכן התבואה נתרמת, אלמלי היה דבר זה במציאות, לא היה צריך לאדם, שהרי אין זה העיקר שיקבעו המזוזה בבית. אלא העיקר שתהא הבית קבועה במזוזה וכן כולם, אלא שזה אינו במציאות וצריך לזה שיפעיל, והחיוב חל על בעל אותו דבר, ואם ימצא אחר שיטרח עבורו ודאי דרשאי דשלוחו של אדם כמותו. ועיין היטב בסברא זו בתוס' (שבת כה: ד"ה חובה) יעויין שם היטב.

וקצת ראה וסעד לחילוק זה מגמ' במכות (דף ח.) אמתניתין דמה חטיבת עצים רשות אף על רשות, יצא האב וכו', ופריך וממאי דחטיבת עצים דרשות, דילמא מחטיבת עצים דמצוה דסוכה ודחטיבת עצים דמערכה, ומשני כיון דאלו מצא חטוב לאו מצוה, השתא נמי לאו מצוה. ע"ש דפריך מאב המכה את בנו אע"ג דאי גמיר לאו מצוה, ומשני התם אי גמיר נמי מצוה דכתיב ייסר בנך וכו', ע"ש היטב. והוא כדברינו, דאע"ג דחטיבת עצים לסוכה ולמערכה ודאי החיוב הוא על בעל הסוכה או על הכהן, מ"מ אין זה גוף המצוה, רק המסבב למצוה. ואילו היה במציאות לסוכה להמצא מבלעדי החטיבת עצים, לא היה צריך לחטיבת עצים כלל, אלא שאי אפשר זולת כן, והחיוב על בעל הדבר, אבל בודאי רשאי לעשות שליח דזו לאו מצוה היא. וכן קאמר התם דלא מיקרי חטיבת עצים דמצוה כיון שאין זה גוף המצוה.

ואחרי כי כן, הגם דלא ישבנו דברי הש"ך ז"ל, ובודאי דבריו נדחין, דהא גם כיוסוי הדם דמי למזוזה ואינך, שהמצוה הוא שיהיה הדם מכוסה רק שאי אפשר בענין אחר, אלא א"כ מכסוהו אדם, והציווי על מי ששפך שמכיון ששפך עליו החיוב לכסותו. אולם אילו היה אפשר במציאות לכסות בלעדי אדם, שפיר דמי, וכדאמרינן בחולין (דף פז.) בכסוהו הרוח ולא חזר ונתגלה פטור מלכסות, א"כ דמי ממש לקביעת מזוזה ואינך דמצי לעשותו ע"י שליח. וכן המילה התכלית והמסובב הוא שיהיה הולד נמול וחתוך בשר ערלתו, וזה גוף המצוה, אלא שאי אפשר להיעשות זה אלא א"כ יחתוך המוהל בשרו, ולו היה במציאות שימול מבלעדי אדם היה די. ואע"ג דבגולד מהול צריך להטיף ממנו דם ברית לחד מ"ד (שבת קלה.) והכי קיימא לן, היינו שעדיין לא ניטף ממנו דם, אבל לו ניטף ממנו גם דם בלעדי אדם, אילו היה במציאות לא היה צריך עוד. תדע דנכרי אין רשאי לימול, ואם מל אין צריך למול שנית כדכתב הרמב"ם (ברפ"ב מהל' מילה). וכן אף היכי דצריך להטיף דם ברית לא יברך, וכיון שכן ודאי דיכול למנות שליח.

אבל הרוחנו בחילוקינו הנ"ל לנידון דידן בתלמוד תורה, שגוף המצוה היא לימוד התורה בעצמה, דאין התכלית שיהיה גמיר וסביר, שהרי אפי' מי שכבר קרא כל התורה כולה מאה פעמים ואחת לא נפטר ממצות 'והגית בו יומם ולילה', ויהושע בן נון נצטוו 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיק', ובגמרא דמכות שהבאנו ג"כ נזכר דאפי' גמיר, מצוה קעביד להכותו דכתיב 'סר בנך' וכו', וכן להיפוך הגם ועכור השכל ביותר ג"כ לא נפטר ממצות תלמוד תורה. ואמרו: לעולם ליגרס אינש ואע"ג דלא ידע מאי קאמר. נמצא התכלית וגוף המצוה הוא אך הלימוד וההגיון בתורה, וכיון שהתורה ציונה לאב שהוא ילמוד עם בנו, כנאמר 'ושננתם לבניך', נראה דאינו רשאי למנות שליח לעשות בשבילו ללמוד עם הבן, כמו דאינו רשאי למנות שליח להניח תפילין בשבילו, כן נראה לי וכו'. מיהו אם בעצמו לומד שיעור יותר גדול ממה שילמוד עם בנו הצעיר, נראה דודאי רשאי ע"י אחר, דהא הוא ללמוד ובנו ללמוד הוא קודם, כן נראה. (אוצר המלך פ"א ת"ת ה"ג).

לע"נ הג"ר אליעזר זוסמאן ב"ר פישל סופר זצ"ל י"א צ"ט ט' תשרי

סוכות זמן של תשובה מאהבה. במדרש (עין שהש"ר ז:יג.) 'מה יפית' בתשובה, 'ומה נעמתי' בסוכה. ונראה לאדמו"ר הגאון נ"י שייכות המדרש, דהנה בר"ה ויוה"כ אנו עושים תשובה מיראה, אבל בסוכות אנו עושין תשובה מאהבה, ותשובה מיראה

נקרא תשובה בחרטה, ואין זה עיקר התשובה, כי בעבור שאימת הדין עלינו על כן אנו עושין תשובה וזה רק בחרטה, אבל תשובה מאהבה נקרא תשובה בלב, וזו היא עיקר התשובה, כי מאהבת הלב אנו עושין תשובה. וזה הכוונה 'מה יפית' בתשובה, ואימת היא עיקר התשובה, 'ומה נעמתי' בסוכה, אם אתה עושה תשובה מאהבה דהיינו תשובה בלב וק"ל.

סוכה. תיבת 'סוכה' בגימטריא צ"א, כמנין שם הוי"ה ושם אדנ"י. ושמעתי מדודי הגאון נר ישראל, שע"י ישיבת סוכה ממתיקין הדין לרחמים.

לע"נ הרבנית ליבא בת הג"ר הלל ליכטשטיין ז"ל י"א צ"ט ז' תשרי

מצטער פטור מן הסוכה. הנה באו"ח (סימן תר"מ ס"ו) כתב המחבר, דחתן ושושביניו וכל בני החופה פטורים מן הסוכה, ועיין שם בשע"ת סק"ב דמחמיר בזה בזה"ז ע"ש. ומעולם לא הבנתי טעם למה הקילו כל כך רז"ל במצות סוכה, אשר לפי הסברא הוא יותר מכל המצוות שהם לפי שעה, וזה מקיים בכל רגע, ומאריך בו ביסוד ושושר העבודה במוסריו ע"ש, ואין דחו מצות סוכה מפני הולכי דרכים ושומרי גינות. וצריך לומר דשאני מצות סוכה דמצטער פטור מן הסוכה, אשר לא נמצא כן בכל מצוה, והטעם הוא משום 'תשבו כעין תדור' אמרה תורה, א"כ צריך להיות בן חורין ממש כמו שהוא בביתו. על כן אם כי הוא פטור מן הסוכה והוא בן חורין, מ"מ רוח נדיבה תסמכני לחשב שכר מצוה נגד שכרו ולא לפרוק בנקל מצוה זאת, ודגלו עלי אהבה אם גם מן הדין הוא פטור.

ולפי"ז אפשר לבאר לשון רש"י (סוכה כה.) שנקט בד"ה שלוחי מצוה אנו, וז"ל: שבאנו לשמוע הדרשה ולהקביל פני ריש גלותא עכ"ל, וצ"ב דתרתיה למה לי, דלפי דברי רש"י במשנה שם דקבלת פני רבו נחשב לפטור, למה צריך להוסיף שבאו לשמוע הדרשה. אמנם גם אם הוא פטור, מ"מ משבח אני את העצלנים במועד, כי מצות סוכה עדיף ומכריע שהיא בכל רגע. על כן הוסיף רש"י ד'באו לשמוע הדרשה', ואי אפשר לבטל ת"ת דרכים, כי פן ישמע איזה הלכה חדשה, ות"ת כנגד כולם. וכי תימה למה דרש הריש גלותא ברגל לגרום ביאתם, וי"ל משום שהם פנויים אז ממלאכתם ולדרוש ה' חג בחג, ואלמלא קבע ליום אחר לא היו באים כ"כ. (שו"ת ר' עקיבא יוסף יו"ד ח"ב סימן פ"ח).

לע"נ הג"ר משה מרדכי בן הג"ר שמעון יהודה הכהן שקאפ זצ"ל י"א צ"ט כ' תשרי

אם נשים רשאות לברך על קיום מצות ציצית וסוכה. באו"ח (סימן י"ז סעיף ב') כתב הרמ"א, וז"ל: ומ"מ אם רוצים הנשים לעטף את הטלית ולברך עליו, הרשות בידן, כשאר מ"ע שהז"ג, אך מיחזי כיוהרא, ולכן אין להן ללבוש ציצית הואיל ואינו חובת גברא, פ"י אינו חייב לקנות לו טלית כדי שיתחייב בציצית, עכ"ל. ומבואר בזה דכיון דגם באנשים אין מצות ציצית חיוב מוכרח, על כן אם עושים אותה הנשים מיחזי כיוהרא.

ולענ"ד יש מקום לומר דמדינא אסור להו לברך עליו, ומפאת זה הטעם בעצמו שכתב הרמ"א הואיל וגם באנשים אינו חיוב מוכרח, וזה הטעם בעצמו יספיק לאסור מדינא, לא לבד משום יוהרא. וזה עפ"י מה שראיתי במנחת חינוך (מצוה שכ"ה), שכתב ליישב קושיית התוס' (סוכה דף ט.) דלמה לי 'לך' למעוטי גזולה, תיפוק ליה דהוי 'מצוה הבאה בעבירה'. ותיצרו הוא ז"ל דיש ב' מיני מצוות עשה: (א) מצוות שהתורה רוצה ומבקשת עצם הפעולה ומציאותה, כהנחת תפילין ונטילת לולב וכדומה. (ב) מצוות שאין התורה מבקשת עצם הפעולה כלל, וכגון סוכה, שאילו רצתה תורה עצם האכילה בסוכה, היתה מטלת חובה לאכול בסוכה, וכיון דהאכילה הוא רשות, והמצוה הוא רק שאם אוכל מרצונו מחויב לאכול בסוכה, א"כ על כרחך אין האכילה בסוכה נרצית ומבוקשת בעצמותה, שא"כ לא היה ראוי שתונח האכילה לרצון האדם ותהיה רשות, ועל כרחך כוונת המצוה הוא

על בעל המעשה לעשות, דהוא צריך לעשות גם את האמצעים, וחיידשה תורה שיכול לעשות זה גם ע"י שליח, מאחר דאין זה אלא אמצעי להמעשה, ועיקר המעשה עושה הוא, שהוא המגרש, ולו היא מתקדשת, והוא נותן התרומה, ולשמו נשחט הפסח. אבל בסוכה ותפילין עיקר המעשה הוא שגופו ישב בסוכה ועל גופו יהיו תפילין, שזהו עצם המעשה בלא שום יוצא מזה, אינו יכול לעשות שליח, כיון דהוא אינו עושה כלום רק השליח לבד ואין מה להחשיב עבורו בהמעשה. עכ"ל.

אבל הגר"ח (אספות רבינו חיים הלוי ברכות סימן ז', ובברכת שמואל קידושין סימן כ', ובשיעורי ר' ברוך בער ח"א עמוד קצ"ד) ביאר באופן אחר, דאיכא ב' סוגי מצוות: (א) מצות הנעשית בגופו של אדם, כמו תפילין מצה וכדומה, שהמצוה היא להניח תפילין על גופו ושגופו יאכל מצה, ולכן אין מועיל בהם שליחות. שהרי צריך שמעשה המצוה יעשה דוקא בגופו. (ב) מצות המוטלת על הגברא לעשותם ולא על גופו, כגון שחיטת קרבן פסח, דאין המצוה שגופו ישחט הקרבן רק שגברא בר חיובא ישחט, ולכן מהני שליחות בזה, דע"י שמינה שליח לשחוט עבורו חשיב שהוא בעצמו שחטו, אע"ג שגופו לא שחטו.

ה וכו"כ בקובץ שעורים (כתובות אות ר"ג), וז"ל: כתב האור זורע (סימן קכ"ח) כלל בדיני שליחות במצוות, דגבי הפרשת תרומה שייך שליחות, משום דהמצוה היא שתתקן העיסה, וכן גבי שחיטת קדשים שישחט הנשחט, וכן קדושין שתהא אשה מקודשת, וכן בגירושין וקביעת מזוזה ועשיית מעקה, אבל בתפילין וציצית ואכילת מצה וסוכה ולולב לא שייך שליחות. וביאור דבריו, דישנן שני מיני מצוות: (א) היכא דעיקר המצוה היא תוצאות המעשה, ובזה שייך שליחות. (ב) היכא דהעשיה בעצמה היא גוף המצוה לא מהני שליחות, עכ"ל.

וכ"כ באגרות משה (אבה"ז ח"א סימן קנ"ו), וז"ל: טעם תוס' ר"ד הוא נכון וכו', משום דעיקר טעמו ששליחות לא שייך אלא בדבר שעיקר המעשה לא הוי העשיה, רק מה שיוצא מזה, כגון בקידושין הוי עיקר המעשה בזה שנעשית אשת פלוני, ובגירושין הוי עיקר המעשה בזה שנעשית פנויה, ובתרומה בזה שנעשה תרומה, ובפסח בזה שיש לו קרבן פסח כשר שיכול לאכול, ואם היה אפשר להיות מה שנעשה בלא המעשה, היה א"כ מעשה, אך שא"ל להיות כן בלא אמצעים, דבקידושין וגירושין שייך נתינה, ובתרומה צריך הפרשה וקריאת שם, ובפסח צריך להקדישו ולשחטו ולהקריבו, וכל זה מוטל

לע"נ הג"ר אלחנן כהן ב"ר אהרן יהודה לייב זצ"ל מדיינסק יא"צ כ' תשרי

דברי קהלת בן דוד מלך בירושלים. תיבות אלו גימטריה עם התיבות 'תדיק' בביצור בשח שלם להאר בהיכל'. והכוונה, שתדקדק [תדיק] ותשגיח להתגבר על יצה"ר, כאומרים ז"ל 'לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצה"ר', ואם לא תתבצר [בביצור] ותתחזק עליו, יתגבר הוא ח"ו עליך. וע"י מה תוכל להתגבר, 'בשח' - היינו אם תתנהג בענוה ושפלות הרוח, אז 'אני את דכא' (ע"ל סוטה ה), דע"י השראת שכינה הקדושה עליך, יתירא יצה"ר להחטיאך, וכאומרים ז"ל (בר"ר פפ"ז ה') דאמר יוסף רגיל הקב"ה לבחור בבית אבא להשרות עליהם שכינתו הקדושה, ואם ימצאני טמא ח"ו, יפרוש מעלי. 'שלם' היינו דהענוה צריכה להיות לשם שמים, ולא ח"ו ענוה פסולה לשם איזו פניה, ואז תזכה 'להאר בהיכל' ה', אמן כן יהי רצון.

הכל הבלים אמר קהלת הכל הכל. תיבות אלו גימטריה 'קל"א' (וזה סמא"ל) עתר למלל זך דל'. והכוונה על פי אומרים ז"ל (ב"ב טו.) 'הוא השטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות' שרו של עשו, והוא חוגר שארית כחו להחטיא בני ישראל, וביותר לתלמידי חכמים כאומרים ז"ל (סוכה נב.) שמניח אומות העולם ומתגרה בבני ישראל, ובתלמידי חכמים יותר מכולם. והרפואה לזה הוא לימוד תורתנו הקדושה, כאומרים ז"ל (קידושין ל:) בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין לו, ועל כן כל מאויו לבטל מלימוד תורתנו הקדושה, וכשרואה שאין מועיל פיתוי שלו, אז 'עתר' הוא מבקש מהלומד על כל פנים 'למלל' בלבו בלי דיבור בשפתיו 'זך' מה שלומד שמבטא בז"ך אותיות, ועיד"ז דל', יעני, כיון שאינו מוציא בשפתיו ישכח הלימוד, כאומרים ז"ל (עירובין נד.) עה"פ 'כי חיים הם למוצאיהם', למוצאייהם בפה, ועיד"ז ימאס הלימוד בעיניו, ורק זקן וחסיל כמוהו יבא בפיתויי הכל כאלה.

לע"נ הרבנית רחלית רייזר ב"ר דוד יהודה ז"ל יא"צ כ"ב תשרי

דמי עצים משום תקנת השבים. אמרו בסוכה (דף לא.): ההיא סבתא דאתאי לקמיה דרב נחמן, אמרה ליה ריש גלותא וכולהו רבנן דבי ריש גלותא בסוכה גזולה הוו יתבי, צווחה ולא אשגח בה רב נחמן. אמרה ליה, איתתא דהוה ליה לאבוהא תלת מאה ותמני סרי עבדי צווחא קמייכו ולא אשגחיתו בה, אמר להו רב נחמן פעיתא היא דא, ואין לה אלא דמי עצים בלבד.

וביאר בחזון יחזקאל (מובא במשמר הלוי סוכה סימן ל"ד), דלכאורה היאך דחה רב נחמן ענייה שדרשה בחזרה עצים שגזלו ממנה, וגער בה שהיא קולנית, וכאילו היה כאן משוא פנים מצד רב נחמן לריש גלותא שיחזיק בגזל. אלא שיטת הריטב"א שם, דהיאך שהגזל תבע את עציו בחזרה בתוך החג, תקנו "תקנת השבים" גם לאחר החג, דהיינו, שגם לאחר החג, שכבר פירק את סוכתו, ולכאורה אין כבר מקום לתקנה, מ"מ אין הגזלן צריך להשיב את העצים, אלא דמים בלבד, ורק באופן שהמתין ותבע את עציו לאחר החג, רק אז על הגזלן להשיב את העצים עצמם. ולפ"ז י"ל, שרב נחמן באמת חשש לטובתה של אותה סבתא, ורצה שתקבל את עציה בחזרה, כבקשתה, ועל כן השתמט ממנה, ודחה את תביעתה לאחר החג, כדי שתתבע רק לאחר החג, ואז תוכל לקבל את עציה בחזרה. ולכן כאשר צווחה בתוך החג, לא השגיח בה רב נחמן, אלא התחכם לטובתה לדחותה בטענה שהיא קולנית, ואם תתעקש לתבוע עתה לא תקבל אלא דמי העצים בלבד, אלא כדאי לה להמתין עד לאחר החג כדי לתבוע תביעתה. וא"כ אין כאן כלל משוא פנים, אלא אדרבה בזה רואים צדקת רב נחמן.

לע"נ הג"ר יחיא ב"ר אברהם זצ"ל יא"צ ט"ו תשרי

אשר עשה משה לעיני כל ישראל. התורה מסיימת 'לעיני כל ישראל', והתורה מתחלת 'בראשית', שתמיד קשורה תחילת התורה לסוף התורה, וסוף התורה לתחילת התורה, שהקב"ה עשה תנאי עם מעשה בראשית אם ישראל יקבלו התורה העולם יתקיים, ואם לאו העולם תהפך לתוהו ובוהו, וא"כ עיקר קיום העולם זהו ע"י בני ישראל, ולכן מרמזת לנו התורה 'בראשית' בתחילת התורה, ומסיימת 'שאר' בסוף התורה 'לעיני כל ישראל', שכל הבריאה תלויה רק בידי ישראל.

בלבד, כדברי הריטב"א. וכבר כתב מעין זה אביו החתם סופר, (דף ל. בד"ה הא קנייה ביאוש), וראה עוד בדבריו בגיטין (דף נה: סוף ד"ה והנה בב"ק), שכתב ג"כ בדרך זו, אך בסגנון שונה.

רק בשלילה, שכשיאכל האדם לא יאכל חוץ לסוכה, והאכילה חוץ לסוכה הוא הבלתי נרצה, אבל האכילה בסוכה בעצמותה איננה נרצית ומבוקשת כלל. והנה פסולא דמצוה הבאה בעבירה איננו דומה לשאר פסולים כגון לולב שנפרצו עליו וכדומה דהוי כאילו לא לקח כלל לולב שציותה תורה, רק כלוקח עץ בעלמא, ונחשב שלא עשה כלל המעשה שציותה התורה. אבל מהב"ע אינו כן, דגם לוקח לולב הגזול שפיר עשה מעשה לקיחת לולב וכמובן, רק שאי אפשר שיהיה מעשהו לרצונו ית' כיון שבא ע"י עבירה, ואין קטיגור נעשה סניגור. ועל כן זה שייך רק בלולב וכדומה שרצתה התורה עצם מעשה הנטילת לולב, ועל כן צריך שתהיה המעשה לרצון לפניו ית', וכשהיא באה בעבירה הרי איננה לרצון, ועל כן שפיר אינו יוצא. משא"כ בסוכה שלא רצתה תורה כלל עצם האכילה בסוכה וכו"ל, א"כ אין המעשה צריכה להיות לרצון כלל, ורק צריך שלא יאכל חוץ לסוכה, והרי אינו אוכל חוץ לסוכה, דגם ישיבה בסוכה גזולה הרי הוא ישיבה בסוכה, דמהב"ע הרי אינו פסול כלל וכו"ל, ושפיר חשיב ישיבה בסוכה, אלא דבמקום שצריכה המעשה להיות לרצון, אזי כשבאה בעבירה איננה לרצון. משא"כ בסוכה שאין המעשה בעצמותה נרצית, ואין צריכה להיות לרצון כלל, רק שלא יאכל חוץ לסוכה, וא"כ הרי באמת אוכל בסוכה ולא חוץ לסוכה. משא"כ השתא דכתיב 'לך' למעוטי גזולה, על כן כיון שפסלה תורה גזול בהדיא, שוב שפיר הוי ליה פסול וחשיב כאוכל חוץ לסוכה, עכ"ד ז"ל ודפח"ח.

ולפ"י הנה גם בציצית דאין חיוב לקנות בגד וללבוש ולקיים מצות ציצית, ורק אם נתעטף מרצונו צריך להיות ציצית בגד, א"כ כוונת המצוה ג"כ הוא רק בשלילה שלא יהיה הבגד בלא ציצית ולא יחסרו הציצית, וא"כ לפמ"ש התוס' (קידושין דף ל"ו ד"ה הקבלות) אהא דילפי' התם מקרא דהקבלות והזאות נוהגות באנשים ולא בנשים, וז"ל: ואת תיפוק ליה דכל הני אינם כשירות בנשים לפי שהן מחוסרי בגדים, דאפי' כהנים בזמן שאין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם. וז"ל דאיידי כגון שלבשו את הבגדים, א"נ י"ל דלפי שלא נצטוו בבגדי כהונה לא הוי מחוסרי בגדים, עכ"ל.

וא"כ הכי נמי בנשים דלא נצטוו על הציצית, א"כ אין להבגד חסרון הציצית כלל, וא"כ כיון דגוף המצוה באיש הוא ג"כ אך שלא יחסרו הציצית, א"כ מה יתן ומה יוסיף מה שיטילו הנשים ציצית בבגדם, הלא כל עיקר המצוה גם באיש הוא מה שאין בגדו חסר הציצית, וא"כ בנשים דבלא"ה ליכא חסרון, א"כ אין מוסיפות כלל בהטלת הציצית. ורק בשארי מצוות דנהי דלא נצטוו הנשים, עם כל זה אם עושין הרי עושין מעשה מצוה, שהמעשה בעצמותה נרצית מאנשים, ועל כן שפיר מברכות עליה. כשעושין הוי ליה אינה מצוה ועושה ונוטלין שכר, ועל כן שפיר מברכות עליה. משא"כ בציצית דגם באיש אין המעשה נרצית ומבוקשת כלל, רק שלא יהיה להבגד חסרון הציצית הוא הנרצה, והמצוה אך בשלילה, א"כ כיון דלדידהו בלא"ה אין כאן חסרון, א"כ אין מוסיפות כלל בעטיפת הציצית, ואין במעשיהם כלום, ועל מה יברכו.

וע"ע בש"ס ע"ז (דף כז.) דקאמר דאע"ג דרק מי שהוא מהול כשר למול, ויליף ליה מקרא ד'המול ימול', עם כל זה אשה כשירה למול, דאשה כמאן דמהולא דמא, ע"כ. ומבואר דכיון דאין להאשה חסרון הערלה, נחשבת כמהולה, וקורא אני בה 'המול ימול'. וא"כ הכי נמי אם אין לבגד האשה חסרון הציצית, שפיר נחשב כאילו יש שם ציצית, ואע"פ שבפועל אינם, כמו שנחשבת האשה מהולה מפאת שאין לה חסרון הערלה ואע"פ שבפועל איננה מהולה, ודו"ק היטב.

והנה מה שכתבתי למעלה דנשים אין רשאות לברך אציצית לפי שאינה מצוה חיובית רק שלילית, שלא יהיה להבגד חסרון הציצית וכו"ל, הנה יומצא לפ"י דג"כ אין רשאות לברך אסוכה לפי דברי המנחת חינוך הנ"ל, דגם סוכה איננה מצוה חיובית רק שלילית, שלא תהיה האכילה חוץ לסוכה וכו"ל, וזה סותר לתוס' (חולין קי: ד"ה טלית) שכתבו להדיא דנשים מברכות על ישיבת סוכה ע"ש.

ואולם גוף דברי המנחת חינוך הנ"ל שכתב דסוכה היא רק מצוה שלילית, נלענ"ד דאין הדבר כן, ורק דסוכה היא מצוה חיובית ועצמותית, שהתורה מבקשת שנדור ז' ימים בסוכה כמו שדרין כל השנה בבית, וכאומרים ז"ל 'תשבו כעין תדורו', והא דאי בעי לא אכיל ולא יתיב בסוכה, זה בעבור לפי שענין דירה כן ענינה, שהאדם הוא בחוץ ובשוק כמה זמנים, ורק כשרוצה לאכול ולשתות או לישן, אזי אינו אוכל ושותה וישן בחוץ רק בביתו, וזהו ענין הדירה בביתו, וכן רצתה התורה שנדור שבעת ימים בסוכה ושפיר הוא מבוקש עצמיי וחיובי שהתורה מבקשת ענין הדירה בסוכה, ולכן שפיר נשים רשאות לברך אסוכה, משא"כ בציצית שפיר דברינו במקומם עומדים וכמובן. (אתון דאורייתא כלל י"א).

וכיוצא בזה כתב בשו"ת כתב סופר (או"ח סימן קכ"ד ד"ה ועתה שמע בני), והוסיף הכתב סופר שם, שמשום כך דקדק רב נחמן לומר: 'אין לה אלא דמי עצים בלבד', ורצה לשלול בזה שלא תחשוב שיש לפניה שני דרכים, א) אם ישלמו תיכף ומיד, יתנו לה רק דמים. ב) אם ימתינו עד לאחר המועד, יצטרכו לתת לה עצים דוקא (והיינו דלא כדברי הריטב"א הנ"ל). אלא בכל אופן אין לה אלא דמי עצים בלבד, כי לאחר שהתעקשה לתבוע תביעתה בחול המועד, גם אם ישלמו לה לאחר המועד, אין לה אלא דמים.

הרה"ק רבי מנחם מענדל ב"ר יוסף מרימנוב זי"ע אמר:

בעודי בחיים אני מנענע עם כל העולמות, ולאחר פטירתי אחזיק טובה למי שידליק נר לטובת נשמותי (ספר מנחם ציון).

נתפרסם ע"י הרה"ח המפורסם ר' מרדכי יצחק סאמעט שליט"א